

ляємо три групи: 1) власне-порівняльна функція (**як**); 2) модально-порівняльна функція (велика група сполучників); 3) порівняльно-об'єктна функція (**ніж**, **аніж** і **як** у значенні «ніж») [1, с. 136].

Конструкції зі сполучниками першого типу у художніх творах Гр. Тютюнника найбільше. У розглянутих новелах та повістях порівняльних зворотів із такими сполучниками було виявлено 267 одиниць. Серед них найбільша вага тих, що містять сполучник **як**: *Ми йшли кам'яною, що холодно блищала при місяці над горою, і несли, притулившись до грудей, як немовлят, літки з абрикосами* [6, с. 148]. Цілком традиційне використання власне порівняльного сполучника, характерне як для літературної, так і для розмовної мови (особливо для останньої), є закономірним, оскільки наділений універсальністю та найбільшою виразністю у створенні компаративного значення.

Серед сполучників з модально-порівняльною функцією друге місце за живаністю посідають *мов, мовби, немов*: *У хаті спочило так, що й цвілі по кутках не видно, і шибки синіють, мов на грозу* [5, с. 13]. Порівняльних зворотів такого типу загалом було виявлено 134. Функція їх, як видно з самої назви, полягає не лише в зіставленні двох об'єктів, а й у наданні лексичному наповненню об'єкта порівняння таких модальних відтінків, як-от: радість, сум, переляк та інші. До зазначеної групи належать порівняльні звороти, що починаються зі сполучника *наче*, *ніби*: *Їхав повільно, не гнувся до керма, а рівно сидів у сідлі, наче мав у спині залізну вісь; шия довга, худя і червона, уся в дрібних прищах, як і обличчя* [5, с. 224]. Кількість таких порівняльних зворотів у творах автора сягає 76. Загалом модальні частки слугують для виразу невпевненості, недостовірності, здогаду, припущення, тому їх називають гіпотетичними. Але всі ці семантичні відтінки вибудовуються як порівняння, як зіставлення з узуальним еталоном («як має бути»), тому в таких частках наявна сема компаративності, а побудови з ними входять до складу компаративних конструкцій.

Для стилю творів, що стали об'єктом нашого дослідження, характерне вміння майстерно поєднувати в одному неелементарному простому реченні різні типи таких конструкцій: *Обличчя бліде, як трава під каменем, губи пошарпті й, здавалося мені, трохи коверзливі, руде волосся з-під хустки стирчить, наче воно з тонкого жовтого дроту* [5, с. 217]. Безперечно, головною прикметою компаративної майстерності Гр. Тютюнника можна вважати вміння використовувати влучне порівняння у відповідній формі й у відповідному місці для всебічної характеристики персонажа, унаочнення події.

Безсполучникове, згорнене порівняння – це конструкція з лексично вираженими суб'єктом, об'єктом та основою порівняння (експліцитною чи імпліцитною). Відсутність сполучного елемента як синтаксичного показника уподібнення компенсується специфічною граматичною формою об'єкта порівняння, що вказує на порівняльні зв'язки в межах конструкції. І. Кучеренко наголошує, що «... член речення, який є виразником способу дії, має означальне значення. Придіслівний орудний порівняльний означає не іменник, а дієслово – виразника ознаки предмета» [3, с. 47].

У дисертаційній роботі подібних конструкцій виявлено 60. Типовою для стилю Гр. Тютюнника є синтаксична форма передавання запаху – дієслівна конструкція з дієсловом у безособовій формі та словом на позначення джерела запаху в орудному відмінку: *«Ляда на горіще була відчинена, чорний морок стояв у квадратному отворі і з нього пахло підопрітими кукурудзяними качанами, мишами, перележаним сіном»* [5, с. 226]. Специфікою конструкцій з орудним відмінком у порівняльному значенні є контамінація об'єкта й показника порівняльних відношень в одній лексемі, а саме: об'єкт виражається лексичним значенням слова, а показник – граматичним (формою орудного відмінка).

Порівняльний зворот у творах Григора Тютюнника може виконувати різні синтаксичні функції: 1) порівняльної обставини – а) способу дії: *– Бо на газ давить боязко, як мадамочка* [5, с. 239]; 2) порівняльного означення: *Чабан зопалу, гнівний, як вогонь, пірнає під стіл, а Помазан тим часом вихоплює з кишені сьомачу і швидко ховає в колоду...* [5, с. 241]; 3) порівняльного присудка: *І ноги як мотузні* [5, с. 251]; 3) прикладки: *Товстокикий був, товстоногий. Ірудий – матінко ти моя... Як стара солома* [5, с. 241].

Отже, категорія порівняння в художніх творах Григора Тютюнника знаходить своє вираження переважно у простому неелементарному реченні, де виражається за допомогою порівняльного звороту. Виділяємо чотири компоненти в складі порівняльної синтаксеми, структуру категорії моделює четвертий компонент – показник порівняльних відношень. Для безсполучникових порівнянь ця структура – трикомпонентна.

Порівняльні звороти як способи вираження категорії порівняння в простому реченні розглянутих творів представляють такі семантичні поля як людина, явища природи, тварини, кольори, звуки, запахи, які містять різні лексико-семантичні групи. Порівняльні звороти в Гр. Тютюнника характеризують такі ознаки, як форму, колір, якість, розмір.

У художніх творах Григора Тютюнника виявлено й досліджено групи порівняльних зворотів, ужитих як із сполучниками, так і без них. Сполучникові порівняльні звороти групуємо за функціями, як виконують сполучники: власне-порівняльна, модально-порівняльна, порівняльно-об'єктна. Розглядаємо такий синтаксемний засіб, як орудний відмінок із порівняльною функцією, зокрема типову для ідіостилю Гр. Тютюнника форму її вираження – дієслово в безособовій формі та слово на позначення джерела запаху в орудному відмінку.

Література:

1. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови / І. Р. Вихованець. – К. : Наукова думка, 1992. – 224 с.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис : Монографія / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонДУ, 2001. – 662 с.
3. Кучеренко І. К. Порівняльні конструкції мови в світлі граматики / І. К. Кучеренко. – К. : Вища школа, 1959. – 198 с.
4. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій / Микола Васильович Мірченко – Луцьк: Вежа, 2001. – 340 с.
5. Тютюнник Гр. Твори у 2-х т. Т. 1 Оповідання / Гр. Тютюнник. – К. : Молодь, 1984-1985. – Т. 1. – 327 с.
6. Тютюнник Гр. Твори у 2-х т. Т. 2 Повісті / Гр. Тютюнник. – К. : Молодь, 1984-1985. – Т. 2 – 327 с.

УДК 81'367.625(161.2=111):81-115

Н. Б. Іваницька,

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ НОМІНАЦІЇ МІЖМОВНОГО ЗІСТАВЛЕННЯ ДІЄСЛВНИХ СИСТЕМ

У статті проаналізовано використання термінологічних одиниць у сучасних контрастивних дослідженнях різномовних дієслівних систем. Акцентовано на перспективності та ефективності двобічного зіставлення мовних одиниць та явищ. Увагу зосереджено на змістовому наповненні таких понять, як «відповідність» та «корелятивність». Обґрунтовано доцільність використання термінологічної номінації «відповідність» для міжмовного зіставлення

дієслівної лексико-семантичної парадигматики. Подано власні міркування щодо розмежування понять «лакуна», «лакунарність», «лакунарний», «лакунарна одиниця», «безеквівалентна одиниця» та окреслено межі їхнього використання в контрастивному дослідженні дієслівних систем української та англійської мов.

Ключові слова: контрастивістика, міжмовне зіставлення, дієслівна система, парадигматика, відповідність, корелятивність, лакунарність.

В статье проанализировано использование терминологических единиц в современных контрастивных исследованиях разноязычных глагольных систем. Акцент сделан на перспективности и эффективности двустороннего сопоставления языковых единиц и явлений. Внимание уделено содержательному наполнению таких понятий, как «соответствие» и «коррелятивность». Обоснована целесообразность использования терминологической номинации «соответствие» для межъязыкового сопоставления глагольной лексико-семантической парадигматики. Представлены собственные соображения относительно разграничения понятий «лакуна», «лакунарность», «лакунарный», «лакунарная единица», «безэквивалентная единица» и очерчены границы их использования в контрастивном исследовании глагольных систем украинского и английского языков.

Ключевые слова: контрастивістика, міжъязыкове сопоставлення, глагольна система, парадигматика, відповідність, корелятивність, лакунарність.

This paper examines the use of terminological units in modern contrastive studies of multilingual verb systems. The prospects and effectiveness of bilateral comparison of language units are outlined. The paper focuses on meaning of such concepts as «correspondence» and «correlation.» The necessity of the use of terminological nomination «correspondence» for cross-language comparison of verbs' lexical-semantic paradigmatic is proved. The author gives her own views on the distinction between «lacuna», «lacunarity», «lacunar», «lacunar unit» and outlines the limits of their use in contrastive study of Ukrainian and English verbs.

Keywords: contrastive linguistics, cross-language comparison, verb system, paradigm, correspondence, correlation, lacunarity.

Постановка проблеми та аналіз останніх публікацій з теми. Останнім часом у мовознавстві виразною є тенденція до контрастивного вивчення мовних одиниць усіх рівнів мовної системи з метою виявлення спільного та відмінного в механізмі взаємодії їхніх категорійних властивостей. Ця тенденція є виправданою і своєчасною через накопичення теоретично виважених та апробованих дослідницькою практикою знань у галузі конкретних мов, які як металінгвістичні реальності закономірно постають підґрунтям для проведення зіставного аналізу.

Лінгвістична контрастивістика накопичила значний досвід у дослідженні різнорівневих мовних одиниць і явищ (В. Г. Гак, С. П. Денисова, Ю. О. Жлуктенко, М. П. Кочерган, А. Е. Левицький, А. В. Корольова, В. І. Кушнерик, В. М. Манакін, Б. О. Серебренников, О. В. Тищенко, С. О. Швачко, І. К. Юсупов, В. М. Ярцева, W. Croft, C. Lehmann, W. Nemser, J. Newman, G. Nickel, A. Wierzbicka).

Водночас із розвитком зіставної лінгвістики постає проблема їхньої термінологічної однолінійності, зумовлена варіативними щодо змісту та контексту термінологічними назвами і поняттями, якими користуються дослідники. Невипадково, що це, у свою чергу, призводить до порушення цілісності сприйняття зіставних досліджень та різотлумачення їхніх результатів. Попри загальну тенденцію до стрімкого розвитку зіставних праць на теренах сучасного мовознавства, питання створення однозначної термінологічної номенклатури контрастивістика і досі залишається актуальним.

Це спонукає до аргументованого впорядкування термінологічних номінацій зіставної лінгвістики. Пропонована стаття є спробою встановити змістові межі уживання окремих термінологічних одиниць, якими послуговується сучасна контрастивістика. Зокрема, за мету було поставлено окреслення змістового наповнення таких ключових для зіставної лінгвістики понять, як «відповідність», «еквівалентність», «лакунарність», «корелятивність», використання яких апробоване у процесі створення власної терміносистеми для встановлення спільного і відмінного в дієслівних системах української та англійської мов [5; 6; 7]. Останні, виступаючи **об'єктом** наукових пошуків, досліджуються на **предмет** їхньої парадигматики та синтагматики.

Виклад основного матеріалу. Помічено, що сучасні зіставні розвідки зорієнтовані на встановлення системних співвідношень (відповідностей, кореспонденцій) між досліджуваними мовними явищами, що неминуче передбачає теоретико-методологічне осмислення та термінологічне визначення таких широко використовуваних у контрастивістиці понять, як «еквівалентність», «відповідність», «корелятивність», «без еквівалентність», «лакунарність» тощо.

Відповідно до обраного об'єкта дослідження доцільність та коректність оперування наведеними попереду поняттями визначено сукупністю факторів, найосновнішими серед яких виступають окреслені завдання контрастивного аналізу дієслівних систем у площинах лексико-семантичної парадигматики та синтаксичної синтагматики, а також використовуваний білатеральний підхід до міжмовного зіставлення, за якого відповідність і особливо відмінність досліджуваних явищ спроектовані на обрану основу зіставлення, якою обрано узагальнену дієслівну категорію «процесуальність».

У наших попередніх дослідженнях було зауважено, що схожість та специфічність дієслівної лексико-семантичної парадигматики, в якій зреалізовано семантичний аспект узагальненої дієслівної категорії «процесуальність», найпоказовіше відбивають вибудовані мікро- та субкатегоріями лексико-семантичні поля (ЛСП), конститuentами яких є окремі дієслівні слово значення [6; 7]. Визначальним є також те, що міжмовне зіставлення лексико-семантичних полів, сформованих виокремленими мікрокатегоріями, передбачає встановлення співвідношення між однослівною мовною репрезентацією таких мікрокатегорій в українській та англійській мовах. Надання виділенням мікро- та субкатегоріям як складникам узагальненої дієслівної категорії «процесуальність» статусу *tertium comparationis* уможливило кваліфікацію зіставлюваних ЛСП як співвідносних (корелятивних), тобто таких, що перебувають у певному відношенні до обраної основи зіставлення. Подальша зіставна характеристика співвідносних дієслівних ЛСП, вибудованих відповідними мікрокатегоріями, детермінує встановлення їхньої відповідності та відмінності, які в загальному відбивають спільне чи специфічне у реалізації семантичного аспекту узагальненої дієслівної категорії «процесуальність».

У цьому аспекті значимим, що поняття відповідності, на думку дослідників, «тісно пов'язане з поняттям еквівалентності» [10, с. 95]. Однак обґрунтована численними розвідками думка про те, що «лексико-семантичні поля двох мов ніколи не збігаються, оскільки реальності в одній мові не повторюються в такій самій формі в іншій мові» [10, с. 297], ставить під сумнів доцільність використання поняття «еквівалентність» (наприклад, у розумінні «міжмовна еквівалентність реалізації семантичного аспекту категорії «процесуальність»).

Зауважимо, однак, що контрастивісти активно й цілком виправдано оперують поняттями «еквівалентність», «семантична еквівалентність», «міжмовна семантична еквівалентність», «ступінь еквівалентності» та ін., при цьому нерідко

наповнюючи їх неоднаковим, а подекуди і суперечливим змістом. У спеціальній літературі вчені використовують поняття «часткові і зв'язані еквіваленти» (Н.І. Фельдман), «абсолютні, часткові і відносні еквіваленти» (Л.А. Калужнін), «словникові еквіваленти і варіантні відповідники» (Л.І. Рецкер), «повні, неповні еквіваленти, еквіваленти-відповідники та індивідуальні еквіваленти» (С. Власов), «лінійні та лексичні відповідники» (З.Д. Попова, Й.О. Стернін) та ін. Оперуючи такими поняттями, дослідники, однак, наголошують на тому, що відомі типи міжмовних відповідників ґрунтуються на порівнянні формально-семантичних ознак слова, залишаючи поза увагою прагматичний аспект лексичного значення [8, с. 61]. Труднощі, що виникають при встановленні функціонально-семантичної еквівалентності, спонукають мовознавців до уведення такого поширеного в теорії перекладу терміна, як «квазіеквівалентність». Відомою є теза польського дослідника С. Сятковського, який еквівалентність мовних одиниць кваліфікує як їхню тотожність [15, с. 71]. Виказану мовознавцем тезу справедливо заперечують більшість дослідників, наводячи на підтвердження цього низку аргументів. «Сама концепція системності мови не сумісна з припущенням про можливість існування в різних мовних системах тотожних елементів чи конструкцій, у яких уся сума ознак і властивостей, структура й субстанція цілком однакові», – наголошував Ю.О. Жлуктенко [4, с. 10].

Аналітичний огляд праць, у яких представлені теоретичні основи міжмовної еквівалентності (більшість із них виконано в межах теорії перекладу), засвідчує різноаспектність підходів до розуміння самого поняття «еквівалентність», неоднозначність його витлумачення, спричинені складністю й багатовимірністю цього явища в лінгвістиці. В.М. Манакін зазначає, що «категорію еквівалентності в певному розумінні можна вважати центральною й універсальною в дослідженнях різного роду взаємовідношень мовних одиниць на системному рівні, оскільки основа мета аналізу мови (мов) – це встановлення складу і функцій її елементів за інтегративними (=еквівалентними) та диференціальними ознаками» [11, с. 124-125]. Водночас учений наголошує на значній умовності поняття «еквівалентність» у зіставній лексикології і пропонує використовувати його лише для таких лексико-семантичних відповідностей, які мають максимальний збіг у складі та змісті семантичних ознак, що структурують їхні лексичні значення, а отже, становлять інтерес для контрастивної лексикології з точки зору ономазіологічної, а не семасіологічної.

Досить детально міжмовна еквівалентність на рівні ізольованого слова, а також слова як одиниці тексту, розроблена російською дослідницею Є.Г. Которовою [8]. У монографічному дослідженні авторка на матеріалі російської та німецької мов подала власну концепцію міжмовної еквівалентності, у межах якої еквівалентні відношення між лексиконами російської та німецької мов встановлено на основі відношень між лексичною одиницею та прототипно структурованим лексико-семантичним полем. Викладені в роботі спостереження та висновки щодо відзначеної проблеми, безперечно, можуть слугувати орієнтиром для проведення подібних міжмовних зіставлень, однак не можуть бути використані в нашій роботі, побудованій на двосторонньому аналізі дієслівних систем, який не передбачає використання в ролі *t.c.* жодної із зіставлюваних мов.

З огляду на викладені попереду міркування, при встановлення спільних ознак реалізації семантичного аспекту узагальненої дієслівної категорії «процесуальність» у межах виокремлених лексико-семантичних парадигматичних угруповань (ЛСП) найбільш релевантними для опису результатів дослідження видається більш нейтральна номінація «відповідність», під якою розуміємо «узгодженість між чим-небудь, подібність до чого-небудь, цілковиту схожість у чомусь» [17].

Зауважимо також, що встановлення відмінного, специфічного в мовах узагальненої дієслівної категорії «процесуальність» неминуче перетинається з поняттями «безеквівалентна лексика» і «лакуни», які часто вживають як синонімічні. Зіставлення реалізації певних семантичних ознак, виокремлених при вибудовуванні тією чи іншою мікрокатегорією співвідносних українського та англійського дієслівних ЛСП, дає можливість зафіксувати «порожні місця» в лексико-семантичній дієслівній парадигматиці в тій чи іншій зіставлюваній мові. Термінологічна окресленість таких порожніх місць номінацією «лакуни» в сучасному мовознавстві є більш-менш усталеною, однак не позбавленою певних суперечностей, зумовлених використанням мов стійкого найменування для поняття, лексикалізованого в іншій мові до доволі обсягового – «будь-яких невідповідностей, що виникають при зіставленні поняттєвих, мовних та емотивних категорій двох локальних культур» [3, с. 22], спонукало окремих науковців до виокремлення міждисциплінарної галузі – лакунології. Такий широкий підхід до кваліфікації лакун і виділені на цій підставі різні принципи їхньої стратифікації уможливили розмежування лакун за їхньою системно-мовною належністю (міжмовні та внутрішньомовні), позамовною обумовленістю (мотивовані та немотивовані), парадигматичним аспектом (родові та видові), типом номінації (номінативні та стилістичні) та ін. [13, с. 21–23]. Науковці виокремлюють також мовні лексичні, граматичні, стилістичні та культурологічні (етнографічні, психологічні, кінестичні та ін.), експліцитні та імпліцитні, конфронтативні і контрастивні та інші лакуни [1, с. 183].

Проблеми лакунарності сьогодні досить активно й продуктивно досліджують у міжмовній лінгвокультурології й теорії міжмовної комунікації, особливо в східнослов'янському мовознавстві. Примітно, що в західному мовознавстві питання лакунарності не знайшло широкого висвітлення. На думку дослідників, висловлені французькими мовознавцями Ж. Віне та Ж. Дарбельне ідеї про лакунарність мовних одиниць були розвинені французькими та франко-канадськими мовознавцями і залишилися майже не поміченими в англійськомовних країнах. За спостереженнями науковців, в англійськомовній літературі термін «lacunology» отримав абсолютно інше значення: «відновлений за допомогою комп'ютерних технологій, утрачених чи тих, що не можна прочитати, місць (лакун) у стародавніх рукописах». В англійськомовних статтях із проблем міжкультурної комунікації використовують штучно сконструйований і не дуже милозвучний, на думку вчених, термін «lacunaology». Більше того, розширення референції поняття «лакуна» (від початкового розуміння її як відсутності в одній із зіставлюваних мов стійкого найменування для поняття, лексикалізованого в іншій мові до доволі обсягового – «будь-яких невідповідностей, що виникають при зіставленні поняттєвих, мовних та емотивних категорій двох локальних культур» [3, с. 22]), спонукало окремих науковців до виокремлення міждисциплінарної галузі – лакунології. Такий широкий підхід до кваліфікації лакун і виділені на цій підставі різні принципи їхньої стратифікації уможливили розмежування лакун за їхньою системно-мовною належністю (міжмовні та внутрішньомовні), позамовною обумовленістю (мотивовані та немотивовані), парадигматичним аспектом (родові та видові), типом номінації (номінативні та стилістичні) та ін. [13, с. 21–23]. Науковці виокремлюють також мовні лексичні, граматичні, стилістичні та культурологічні (етнографічні, психологічні, кінестичні та ін.), експліцитні та імпліцитні, конфронтативні і контрастивні та інші лакуни [1, с. 183].

Варто згадати й те, що в сучасних міжмовних дослідженнях поняття «лакуна» нерідко вживають як синонімічне до поняття «безеквівалентна лексика» [10, с. 326]. Однак останнім часом ці поняття цілком аргументовано намагаються «розвести», надавши їм статусу співвідносних одиниць. І.А. Стернін, зокрема, зауважує: «Міжмовна лакуна – це відсутність одиниці. Одиниця іншої мови, на тлі якої виявлена лакуна в досліджуваній мові, виступає в такому разі безеквівалентною. Отже, поняття міжмовної лакуни та безеквівалентної одиниці співвідносні: перші виокремлюються на тлі останніх і взаємно передбачують одна одну» [14, с. 112].

Російська дослідниця Л.К. Байрамова пропонує явище лексико-семантичної лакунарності розглядати як категорію, складниками якої виступають лакунарні одиниці мови А, які не мають у зіставній мові еквівалента відповідного рівня, та лакуни-нулі, «білі плями» в системі еквівалентності мови Б. «Лакунарна одиниця – це одиниця, яка в іншій мові має пробіл, пропуск, порожнину, тобто лакуну – нульовий корелят лакунарної одиниці», – пише авторка [2, с. 43]. Уведення

таких понять, на думку вченої, усуне синонімізацію понять «лакунарна одиниця» / «безеквівалентна одиниця», з одного боку, та «безеквівалентна одиниця» / «лакуна», з іншого. «Слово мови А може бути лакунарним, корелюючи з лакуною в мові Б, і водночас мати в цій мові еквівалент», – пояснює дослідниця [2, с. 43].

На нашу думку, запропоноване вченою термінологічне розмежування окреслених понять є цілком логічним із точки зору контрастивістики, оскільки усуває термінологічну плутанину згаданих попереду понять. Більше того, традиційно у перекладацьких і лінгвокультурологічних дослідженнях зміст поняття «безеквівалентна лексика» складали здебільшого слова-реалії або етнографізми. Водночас запропоновані терміни, які є досить зручними при однобічному підході до міжмовних зіставлень, дещо ускладнюють виклад матеріалу (що засвідчують власні спостереження) при двобічному міжмовному аналізі, коли спільне та відмінне виявляється в проекції на *tertium comparationis*, особливо на рівні системних відношень.

Отже, зваживши на викладені попереду міркування, у процесі міжмовного зіставлення дієслівних систем вважаємо за правомірне оперування поняттями «лакуна», «лакунарний», «лакунарність». Водночас укажемо на особливості їхнього використання в аспекті окресленої проблематики. Так, при українсько-англійському зіставленні мовної реалізації семантичного аспекту узагальненої дієслівної категорії «процесуальність» під лакуною розуміємо відсутність у якомусь із співвідносних дієслівних ЛСП однослівної реалізації тієї чи іншої ознаки. Сукупність лакун, виявлення яких спирається на спільну семантичну ознаку, утворюють у співвідносних ЛСП «лакунарну зону», яка корелює в іншій мові із однослівним вираженням виокремленої ознаки. Дієслова, співвідносні зі встановленими лакунами, вважаємо за можливе термінологічно окреслити як кореляти лакун. Так, наприклад, при міжмовному зіставленні дієслівного вираження мікрокатегорії «процесуальність – рух» про явище лакунарності можна говорити, проаналізувавши реалізацію диференційної ознаки «спосіб руху», конкретизовану семою «транспортний засіб». В українській мові кваліфікація такого руху не знаходить лексичного вираження (тобто однослівного найменування), на відміну від англійської із зафіксованими в ній дієсловами *to balloon, to bicycle, to bike, to boat, to bobsled, to bus, to cab, to canoe, to caravan, to chariot, to coach, to cycle, to dogsled, to ferry, to gondola, to helicopter, to jeep, to moped, to motor, to parachute, to punt, to raft, to rickshaw, to rocket, to skate, to sled, to sledge, to taxi, to trolley, to yacht* та ін. У такій спосіб дієслівне вираження окресленої семантичної ознаки в зіставлених мовах виявляє відмінність, що її фіксують лакунарні відносно української мови англійські дієслова, на тлі яких видається можливим указати на існування в українському ЛСП лакун, сукупність яких утворюють відповідну лакунарну зону.

Широко використовуваними в контрастивних працях виступають також терміни «корелятивність», «корельований», «не корелятивність», «некорельований», якими є підстави послуговуватися при зіставленні синтагматичних виявів універсальної категорії «процесуальність». Під корелятивністю розуміємо «взаємну відповідність, взаємозв'язок, зумовленість мовних елементів, тип протиставлення, в основу якого покладено властивості однорівності» [16, с. 384].

Висновки. Отже, сучасні контрастивні дослідження потребують подальшого впорядкування основних термінологічних одиниць, які використовують у процесі встановлення спільного та відмінного при двобічному зіставленні. Зокрема, доцільними для системного зіставного дослідження парадигматичних та синтагматичних відношень дієслівних систем видається залучення таких понять, як «відповідність», «лакунарність», «корелятивність», змістове наповнення яких відбиває специфіку встановлення ідіотетичних реалізацій дієслівної процесуальності в кожній із досліджуваних мов. Перспектива подальших наукових розвідок у руслі зазначеної проблематики вбачається в створенні впорядкованої термінологічної номенклатури зіставних досліджень відповідно до теоретико-методологічних засад розвитку сучасної контрастивістики.

Література:

1. Антипов Г. А. Текст как явление культуры / Г. А. Антипов, О. А. Донских, И. Ю. Марковина. – Новосибирск : Наука. Сибирское отделение, 1989. – 213 с.
2. Байрамова Л. К. Введение в контрастивную лингвистику / Л. К. Байрамова. – Казань : Изд-во Казан. ун-та, 2004. – 116 с.
3. Жельвис В. И. Опыт систематизации англо-русских лакун / В. И. Жельвис, И. Ю. Марковина // Исследование проблем речевого общения. – М. : Наука, 1979. – 214 с.
4. Жлуктенко Ю. О. Контрастивний аналіз як прийом мовного дослідження / Ю. О. Жлуктенко // Нариси з контрастивної лінгвістики. – К., 1979. – С. 5–11.
5. Іваницька Н. Б. Дієслівні системи української та англійської мов: парадигматика і синтагматика : монографія / Н. Б. Іваницька. – Вінниця : СПД Главацька, 2011. – 636 с.
6. Іваницька Н. Б. До проблеми методики зіставного вивчення системи українських та англійських дієслів / Н. Б. Іваницька // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка / гол. ред. П. Ю. Саух. – Житомир : Вид-во ЖДУ, 2007. – Вип. 33. – С. 105–108.
7. Іваницька Н. Б. Tertium comparationis у міжмовному зіставленні дієслівних систем / Н. Б. Іваницька // Мовознавство. – 2009. – №1. – С. 46–59.
8. Космеда Т. А. Аспекти й методика вивчення слова у контексті зміни лінгвістичних парадигм / Т. А. Космеда, І. Д. Гажева // Мовознавство. – 1991. – № 1. – С. 39–46.
9. Которова Е. Г. Межъязыковая эквивалентность в лексической семантике: сопоставительное исследование русского и немецкого языков : [монография] / Е. Г. Которова. – Frankfurt am Main, Berlin etc. : Peter Lang, 1998 (Berliner Slawistische Arbeiten, Bd. 5). – 212 с.
10. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства : [підручник] / М. П. Кочерган. – К. : Академія, 2006. – 424 с.
11. Манакин В. Н. Сопоставительная лексикология : [монография] / В. Н. Манакин. – К. : Знання, 2004. – 326 с.
12. Махонина А. А. К вопросу о классификации межъязыковых лакун / А. А. Махонина // Язык и национальное сознание. – Воронеж, 2003. – Вып. 4. – С. 40–45.
13. Попова З. Д. Язык и национальная картина мира / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж, 2002. – 304 с.
14. Стернин И. А. Очерки по контрастивной лексикологии и фразеологии : в 2 ч. / И. А. Стернин, А. Е. Флекенштейн. – Halle, 1989. – 120 с.
15. Сятковский С. Основные принципы сопоставительного анализа языков (статья вторая) / С. Сятковский // Русский язык за рубежом. – 1976. – № 5. – С. 70–73.
16. ССІС: Сучасний словник іншомовних слів / уклад. М. П. Коломієць]. – К. : Довіра, 2006. – 190 с.
17. СУМ: Словник української мови : в 11 т. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 1–11.